

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

วิถีชีวิตดั้งเดิมของประชาชนชาวไทย มีวัดเป็นศูนย์กลางเป็นจุดรวมจิตใจ เราเข้าวัดเพื่อขัดเกลาจิตใจเป็นสิ่งที่หล่อหลอมเหนียวรั้งให้ชุมชนมีวัฒนธรรมที่ดี วัดจึงเป็นศูนย์กลางในการสื่อสาร จากนั้นเราก็ถือโอกาสทำกิจกรรมไปด้วย นอกจากนี้แล้ววัดยังเป็นศูนย์เรียนรู้ ศิลปะ วิชาชีพ การแพทย์ การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น มีกิจกรรมชุมชนสัมพันธ์ จัดงานเทศกาลรื่นเริงโดยอยู่ในกรอบของวัด ในการพัฒนาสมัยใหม่วัดกับสังคมไทยได้พรางจากกันไปและต่างวิกฤตด้วยกันทั้งคู่ แต่จะหาทางให้วัดกับสังคมไทยกลับมาพึ่งพิงกันใหม่ สังคมปัจจุบันเป็นสังคมที่ทอดทิ้งกันซึ่งเพิ่มความเครียดให้กับคนสมัยใหม่ หากวัดจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม คือมีความสงบ ร่มรื่น สะอาด ผู้คนได้เข้ามาพักเหนื่อย ได้ไหว้พระในโบสถ์ ได้ชมสถาปัตยกรรม และโบราณสถานอันงดงาม ได้ฟังพระที่มีความรู้ในหลักธรรม วัดก็จะเป็นที่สร้างสุข ซึ่งคนสมัยใหม่ขาดแคลน (ประเวศ วะสี, 2559, หน้า 4)

แต่ในขณะเดียวกันก็มีวัดหลายแห่งได้ใช้วิธีการดึงคนเข้าวัดโดยใช้หลักไสยศาสตร์ สร้างความเชื่อในการพึ่งสิ่งศักดิ์สิทธิ์ปาฏิหาริย์ เทพดลบันดาลเพื่อให้ได้เงินเข้าวัด อันไม่ถูกต้องตามหลักคำสอนอันแท้จริงของพระพุทธศาสนา มาพัฒนาวัดถูกละเลยก่อสร้างในการพัฒนาวัดที่ถูกต้องนั้น คือการน้อมนำเอาหลักธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาปฏิบัติทั้งพระสงฆ์และอุบาสกอุบาสิกา ให้วัดเป็นสถานที่ประกอบศาสนกิจ โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางทำกิจกรรมตามประเพณีอันดีงาม ศาสนพิธีอันสงบศักดิ์สิทธิ์และสำรวม โดยมีพระสงฆ์เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณให้การอบรมสั่งสอนศีลธรรม จรรยาและวิชาการอื่น ๆ ที่สามารถทำได้ อันเป็นการทำหน้าที่ตามพระธรรมวินัย ประกอบกับมีพุทธศาสนิกชนจำนวนมากขาดความรู้ความเข้าใจในหลักคำสอน การนับถือ และการปฏิบัติกิจทางศาสนา มักทำตาม ๆ กันที่เรียกว่า ทำตามประเพณี เนื่องจากปัจจัยทางสังคมและทัศนคติที่มองศาสนาอย่างไม่ถูกต้อง เช่น การศึกษาหลักคำสอนเป็นหน้าที่ของพระภิกษุสามเณร ไม่ใช่หน้าที่ของตน เป็นต้น ประกอบกับมีนักบวชบางรูปทำผิดวินัย

ร้ายแรง สร้างความเสียหายให้แก่วงการสงฆ์ ให้ประชาชนเสื่อมศรัทธา และในสภาพสังคมที่เปลี่ยนไปจากอดีตทำให้วัดและพระสงฆ์ต้องปรับบทบาทและวิถีชีวิตให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและความต้องการของสังคมมากขึ้น และสิ่งสำคัญสุดท้ายที่ต้องการให้เกิดผล คือ “ชุมชน” หันกลับมาพัฒนาวัดให้เป็นตัวอย่าง เปลี่ยนนิสัยให้เป็นคนมี “วินัย” คืนวิถีสังคมไทยที่วัดเป็นศูนย์กลางให้หวนกลับมาอีกครั้งหนึ่ง สังคมไทยจะเข้มแข็งและมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดยั้ง (อนุวรรตน์ ศิลารื่องอำไพ, 2559, หน้า 7)

ตำบลพังขว้าง เป็นตำบลหนึ่งในเขตการปกครองของอำเภอเมืองจังหวัดสกลนคร แบ่งพื้นที่การปกครองออกเป็น 14 หมู่บ้าน ประชากรจำนวน 14,715 คน องค์การบริหารส่วนตำบลพังขว้าง, 2561 หน้า 34) มีจำนวนวัด 14 วัด และสำนักสงฆ์ 12 แห่ง (สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสกลนคร, 2561, หน้า 32) มีการจัดกิจกรรมในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และทำบุญตามประเพณี ที่ต้องใช้วัดเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติอยู่เป็นประจำ ซึ่งปัจจุบันวัดส่วนใหญ่มีความต้องการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านศาสนสถาน ด้านศาสนวัตถุ ด้านศาสนบุคคล และ ด้านศาสนธรรม (การคณะสงฆ์ภาค 8, 2560, หน้า 2) โดยต้องมีการพัฒนาที่ตีรวมทั้งต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวัด ปัจจุบันนี้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในตำบลพังขว้างยังไม่ชัดเจนว่าเป็นอย่างไรและจะมีแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดได้อย่างไร

จากหลักการและเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด” ว่ามีการพัฒนาอยู่ในระดับใด การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดแตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดเป็นอย่างไร จึงได้ทำวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ขึ้นเพื่อให้ประชาชนชาวพุทธได้รับผลประโยชน์และตอบสนองความต้องการจากประชาชนได้อย่างแท้จริง ยิ่งยืนตลอดไป

คำถามของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดคำถามของการวิจัย ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร อยู่ในระดับใด
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคลหรือไม่ อย่างไร
3. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครเป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความมุ่งหมายของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนครตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. เพื่อหาแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

สมมติฐานของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัยไว้ ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แตกต่างกันตามคุณลักษณะส่วนบุคคล

ความสำคัญของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ มีความสำคัญของการวิจัย ดังนี้

1. ได้ทราบถึงระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร
2. ได้ทราบถึงผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ตามคุณลักษณะส่วนบุคคล
3. ผลจากการศึกษาวิจัยที่ได้จะเป็นแนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร

ประชากรของการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 14,715 คน (องค์การบริหารส่วนพังขว้าง ข้อมูล ณ วันที่ 15 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2561)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้การวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 14,715 คน ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Simple Random Sampling) กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรการคำนวณของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane, 1970, p. 225, อ้างถึงใน มารยาท โยทองยศ และ ปราณี สวัสดิ์สิรพร, 2562, หน้า 1) ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง จำนวนทั้งสิ้น 390 คน

2. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

2.1 ตัวแปรอิสระ (Independent Variable) ได้แก่ คุณลักษณะส่วนบุคคล ประกอบด้วย

- 2.1.1 เพศ
- 2.1.2 อายุ
- 2.1.3 ระดับการศึกษา
- 2.1.4 อาชีพ
- 2.1.5 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน
- 2.1.6 หมู่บ้านที่อาศัย

2.2 ตัวแปรตาม (Dependent Variable) ได้แก่ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จำนวน 5 ด้าน ประกอบด้วย

- 2.2.1 ด้านศาสนสถาน
- 2.2.2 ด้านศาสนวัตถุ
- 2.2.3 ด้านศาสนบุคคล
- 2.2.4 ด้านศาสนธรรม
- 2.2.5 ด้านศาสนกิจ

3. ขอบเขตด้านพื้นที่ในการวิจัย

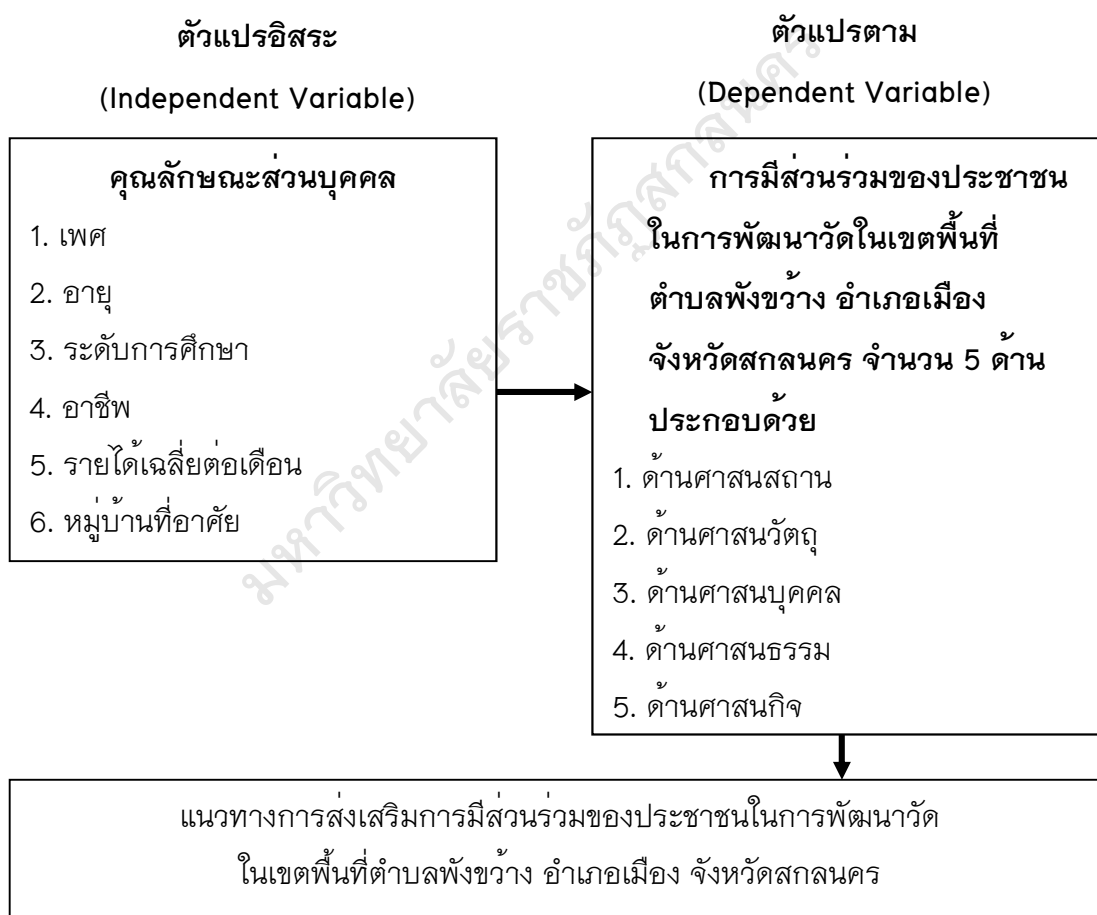
เขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ ได้แก่ กลุ่มที่ 1 บ้านพังขว้างใต้ บ้านพังข้างเหนือ บ้านดงชุมข้าว บ้านห้วยทราย บ้านหนองยาง กลุ่มที่ 2 บ้านดงยอ บ้านโนนชลประทาน บ้านโนนสวรรค์ บ้านหนองปลาตุก และกลุ่มที่ 3 บ้านหนองสมบุญ บ้านหนองบัวสามัคคี บ้านพังขว้างกลาง บ้านโนนสูง บ้านดงชุมข้าวใต้

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2562 ถึงเดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 รวมระยะเวลา 3 เดือน

กรอบแนวคิดของการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้นำ แนวความคิดเกี่ยวกับเอกสารประกอบการประชุมพระสังฆาธิการระดับ เจ้าอาวาสในเขตการปกครองคณะสงฆ์ภาค 8 ทั้ง 6 จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดเลย จังหวัดสกลนคร จังหวัดหนองบัวลำภู และจังหวัดบึงกาฬ (การคณะสงฆ์ภาค 8, 2560, หน้า 2) มาประยุกต์และบูรณาการ เพื่อกำหนดเป็นกรอบแนวคิดของการวิจัย ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดของการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้มีความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัดในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ประกอบด้วย 5 ด้าน ได้แก่

1.1 ด้านศาสนสถาน หมายถึง การปรับปรุง พัฒนา ดูแลรักษาสสิ่งแวดล้อมและภูมิทัศน์ การรักษา บริณวัด มีสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นและเหมาะสม ส่งเสริมสภาพความเป็นปฐนียสถาน การปลูกสร้าง เช่น อุโบสถ กุฏิ ศาลา เมรุ วิหาร ห้องสมุด/พิพิธภัณฑ์ เจดีย์ รั้ววัด/กำแพงวัด ถนนและทางเท้า การให้ใช้สถานที่วัดจัดกิจกรรมต่าง ๆ การปลูกต้นไม้ ไม้ดอก ไม้ประดับ เพื่อความร่มรื่น สวยงามเป็นการจัดพื้นที่สำหรับนั่งพักผ่อน ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

1.2 ด้านศาสนวัตถุ หมายถึง การบริจาคปัจจัยเพื่อพัฒนาวัด การจัดทำบัญชีเงินและจัดทำทะเบียนทรัพย์สิน ประชาชนทั่วไปได้มีการยืมพัสดุสิ่งของ ประชาชนได้ทราบถึงทรัพย์สิน การจัดการและดูแลศาสนสมบัติ ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

1.3 ด้านศาสนบุคคล หมายถึง การส่งเสริมให้มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ของพระภิกษุ สามเณรและแม่ชี การส่งเสริม เรียนนันทกรรม บาลี และการศึกษา ของพระภิกษุสามเณร การจัดระเบียบแบบแผน เพื่อเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบุคคลและผู้มาทำกิจกรรม การพัฒนาวัดด้วยความเข้มแข็งมุ่งมั่นสามัคคี และการคัดเลือก ไวยาวัจกร และกรรมการในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

1.4 ด้านศาสนธรรม หมายถึง โครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และจัดตั้งศูนย์เรียนรู้ศีลธรรม การส่งเสริมโครงการปฏิบัติธรรมของพระภิกษุสามเณร การปฏิบัติธรรม เนื่องในวันสำคัญต่าง ๆ การเข้าร่วมประชุมการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของวัด อย่างสม่ำเสมอและเข้าปฏิบัติสมาธิภาวนา ภายในวัด ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

1.5 ด้านศาสนกิจ หมายถึง การจัดกิจกรรม เนื่องในวันสำคัญทางพุทธศาสนา การจัดกิจกรรมอันเนื่องในวันสำคัญของสถาบันพระมหากษัตริย์และจัด

นิทรรศการที่เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ การจัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญตามประเพณี
ท้องถิ่น การปฏิบัติงานและกิจกรรมและการพัฒนาวัดโดยการปฏิบัติตามหน้าที่
ที่มอบหมายในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

2. ประชาชน หมายถึง ประชาชนชาวพุทธที่อาศัยในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง
อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

3. การพัฒนา หมายถึง การพัฒนาวัดในด้านศาสนสถาน ด้านศาสนวัตถุ
ด้านศาสนบุคคล และด้านศาสนธรรม ในเขตเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง
จังหวัดสกลนคร

4. วัด หมายถึง จำนวนวัด 14 วัด และสำนักสงฆ์ 12 แห่ง ในเขตเขตพื้นที่
ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

5. คุณลักษณะส่วนบุคคล หมายถึง คุณลักษณะของประชาชนในเขตเขตพื้นที่
ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ได้แก่

1) เพศ หมายถึง เพศของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอ
เมือง จังหวัดสกลนคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
เพศชาย และเพศหญิง

2) อายุ หมายถึง อายุของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง
จังหวัดสกลนคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม คือ ต่ำกว่า 18 ปี
21-30 ปี, 31-40 ปี, 41-50 ปี, 51-60 ปี, และ 61 ปีขึ้นไป

3) ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับการศึกษาของประชาชนในเขตพื้นที่
ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่ง
ออกเป็น 5 กลุ่ม คือ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา / ปวช. ระดับอนุปริญญาหรือ
เทียบเท่า / ปวส. ระดับปริญญาตรี และระดับปริญญาโทขึ้นไป

4) อาชีพ หมายถึง อาชีพของประชาชนในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอ
เมือง จังหวัดสกลนคร ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม คือ อาชีพ
เกษตรกร อาชีพค้าขาย อาชีพรับราชการ อาชีพรับจ้าง อาชีพธุรกิจส่วนตัวและอื่น ๆ ระบุ

5) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน หมายถึง ผลตอบแทนจากการประกอบอาชีพ ที่
คิดเป็นตัวเงินในแต่ละเดือน แบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่ ต่ำกว่า 5,000 บาท 5,001-
10,000 บาท 10,001-15,000 บาท 15,001-20,000 บาท และ 20,001 บาทขึ้นไป

6) หมู่บ้านที่อาศัย หมายถึง ประชาชนที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้าน ในเขตพื้นที่ ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มที่ 1 บ้านพังขว้างใต้ บ้านพังข้างเหนือ บ้านดงชุมข้าว บ้านห้วยทราย บ้านหนองยาง

กลุ่มที่ 2 บ้านดงยอ บ้านโนนชลประทาน บ้านโนนสวรรค์ บ้านหนองปลาตุก

บ้านหนองสมบูรณ์ และกลุ่มที่ 3 บ้านหนองบัวสามัคคี บ้านพังขว้างกลาง

บ้านโนนสูง บ้านดงชุมข้าวใต้

6. แนวทางการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาวัด ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร หมายถึง การศึกษา การวิจัยและ ข้อเสนอแนะจากการระดมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญ ผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการได้รับการพัฒนาวัด พระสงฆ์ ประชาชนชาวพุทธ ผู้นำชุมชน และผู้บริหารท้องถิ่น จำนวน 10 ท่าน ที่ร่วมกันพิจารณา ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าค่าเฉลี่ยรวม นำมาเสนอเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาวัด ในเขตพื้นที่ตำบลพังขว้าง อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร ต่อไป